

Wyniki inwentaryzacji briologicznej w rejonie drogi powiatowej 1442G

Bartłomiej Hajek
Katedra Taksonomii roślin i Ochrony Przyrody
Uniwersytet Gdański
bartlomiej.hajek@ug.edu.pl

Badania terenowe na potrzeby inwentaryzacji briologicznej w rejonie planowanej rozbudowy drogi powiatowej 1442G wykonano 7 lipca 2022 roku tradycyjną metodą marszrutową – w trakcie pracy notowano stanowiska mchów oraz wątrobowców chronionych prawem, ujętych na czerwonych listach gatunków zagrożonych, a także lokalnie rzadkich i interesujących. Łącznie zinwentaryzowano stanowiska 20 taksonów (17 mchów oraz 3 wątrobowce) – ujętych w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wykaz zinwentaryzowanych gatunków mszaków.

Gatunek - nazwa łacińska (nazwa polska)	Ochrona prawna	czerwona lista PL
<i>Dicranum polysetum</i> Sw. ex anon. (widłoząb kędzierzawy)	częściowa	-
<i>Dicranum scoparium</i> Hedw. (widłoząb miotłowy)	częściowa	-
<i>Eurhynchium angustirete</i> (Broth.) T.J.Kop. (dzióbkiwiec Zetterstedta)	częściowa	-
<i>Frullania dilatata</i> (L.) Dumort. (miedzik płaski)	częściowa	-
<i>Homalia trichomanoides</i> (Hedw.) Schimp. (gładysz paprociowaty)	częściowa	-
<i>Homalothecium sericeum</i> (Hedw.) Schimp. (namurnik jedwabisty)	-	-
<i>Hylocomium splendens</i> (Hedw.) Schimp. (gajnik lśniący)	częściowa	-
<i>Isothecium myosuroides</i> Brid. (myszeniec mniejszy)	-	-
<i>Leucodon sciuroides</i> (Hedw.) Schwägr. (białoząb pospolity)	częściowa	-
<i>Neckera complanata</i> (Hedw.) Huebener (miechera spłaszczona)	częściowa	-
<i>Nowellia curvifolia</i> (Dicks.) Mitt. (nowellia krzywolistna)	częściowa	NT
<i>Plagiochila asplenoides</i> (L.) Dumort. (skosatka zanokcicowata)	częściowa	-
<i>Pleurozium schreberi</i> (Willd. ex Brid.) Mitt. (rokietnik pospolity)	częściowa	-
<i>Polytrichum commune</i> Hedw. (płonnik pospolity)	częściowa	-
<i>Pseudoscleropodium purum</i> (Hedw.) M.Fleisch. ex Broth. (brodawkowiec czysty)	częściowa	-
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i> (Hedw.) Warnst. (fałdownik nastroszony)	częściowa	-
<i>Sphagnum fallax</i> (H.Klinggr.) H.Klinggr. (torfowiec kończysty)	częściowa	-
<i>Sphagnum palustre</i> L. (torfowiec błotny)	częściowa	-
<i>Thuidium tamariscinum</i> (Hedw.) Schimp. (tujowiec tamaryszkowaty)	częściowa	-
<i>Ulota crispa</i> (Hedw.) Brid. (nastroszek kędzierzawy)	częściowa	V

Objaśnienia: nazwy mchów wg Ochyra i in. 2003; kategorie czerwonej listy dla mchów (Żarnowiec i in. 2004): V – zagrożone; nazwy wątrobowców wg Szweykowski 2006; kategorie czerwonej listy dla wątrobowców (Klama i Górski 2018): NT – bliski zagrożenia.

Opis i waloryzacja zasobów poszczególnych taksonów:

Dicranum polysetum (ochrona częściowa) – duży, pospolity mech runa borowego. W terenie badań zanotowany na trzech stanowiskach, zapewne znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Dicranum scoparium (ochrona częściowa) – bardzo pospolity mech ogólnoleśny. Na terenie badań rośnie w runie leśnym, na korze drzew liściastych, na martwym drewnie kłód i pniaków, na przydrożnych skarpach, na głazach itp. Zanotowano 6 stanowisk, jednakże zapewne jest znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Eurhynchium angustirete (ochrona częściowa) – duży gatunek runa leśnego, w terenie badań częsty, zanotowany na jednym stanowisku – jednak zapewne szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Frullania dilatata (ochrona częściowa) – drobny wątrobowiec epifityczny, typowy dla lasów liściastych. Rośnie na korze buków, grabów oraz dębów. Na terenie badań 6 lokalizacji. Zasób nieznaczący.

Homalia trichomanoides (ochrona częściowa) – cenny mech epifityczny, występujący w starych, zwartych i dobrze zachowanych lasach liściastych (zbliżonych do stanu naturalnego). W terenie badań rośnie na starych bukach i dębach – łącznie zanotowano 21 lokalizacji. Ze względu na dużą liczbę stanowisk i lokalnie dużą obfitość populacji należy uznać, że jest to jeden z najcenniejszych składników brioflory badanego terenu. Zasób cenny.

Homalothecium sericeum – dość rzadki mech epifityczny, porastający stare drzewa liściaste. W terenie badań stwierdzony na 3 lokalizacjach. Zasób mało znaczący.

Hylocomium splendens (ochrona częściowa) – duży, częsty mech runa leśnego i borowego, na terenie inwentaryzacji stwierdzono 3 stanowiska – zapewne jest jednak znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Isothecium myosuroides – bardzo rzadki w Polsce epifito-epilit, o atlantyckim typie rozmieszczenia, rosnący na skraju swojego naturalnego zasięgu (Bednarek-Ochyra i in. 1994). W terenie badań zanotowany na dwóch głazach narzutowych – w obu przypadkach rośnie z dużą obfitością. Ze względu na rzadkość występowania w Polsce można zaliczyć go do cenniejszych składników lokalnej brioflory. Zasób cenny.

Leucodon sciuroides – mech epifityczny, rosnący na starych drzewach liściastych. Lokalnie w skali Pomorza Gdańskiego dość rzadki, dlatego ujęty w inwentaryzacji. Stwierdzony na pięciu drzewach w badanym terenie. Zasób mało znaczący.

Neckera complanata (ochrona częściowa) – cenny mech epifityczny, rosnący w zwartych dobrze zachowanych starodrzewach (zbliżonych do stanu naturalnego). W terenie badań rośnie na starych bukach i dębach – łącznie zanotowano 13 lokalizacji. Ze względu na dużą liczbę stanowisk i lokalnie dużą obfitość populacji należy uznać, że jest to jeden z najcenniejszych składników brioflory badanego terenu. Zasób cenny.

Nowellia curvifolia (ochrona częściowa) – niewielki, epiksyliczny wątrobowiec liściasty, zamieszczony na czerwonej liście gatunków zagrożonych, z kategorią NT – bliskie zagrożenia. W terenie badań stwierdzono trzy stanowiska. Rośnie on na silnie rozłożonym drewnie świerków i sosen, lokalnie bardzo licznie, dlatego należy zaliczyć go do cenniejszych składników miejscowej brioflory. Zasób cenny.

Plagiochila asplenioides (ochrona częściowa) – duży wątrobowiec liściasty, w terenie badań rośnie na jednym stanowisku – na podstawie starego dębu. Zasób nieznaczący.

Pleurozium schreberi (ochrona częściowa) – duży, pospolity mech runa borowego. Na terenie badań zanotowany 6 krotnie – zapewne znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Polytrichum commune (ochrona częściowa) – duży mech torfowiskowy, lokalnie notowany w niewielkich zabagnieniach oraz płatach boru bagiennego – pięć stanowisk na terenie badań. Zasób nieznaczący.

Pseudoscleropodium purum (ochrona częściowa) – duży, pospolity mech runa borowego. Na terenie badań zanotowany 6rotnie – zapewne znacznie szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Rhytidiadelphus squarrosus (ochrona częściowa) – duży, pospolity mech leśny i łąkowy, w terenie badań 1 stanowisko, na prześwietlonej skarpie przydrożnej. Zasób nieznaczący.

Sphagnum fallax (ochrona częściowa) – pospolity mech torfowiskowy. Lokalnie rośnie na niewielkich zabagnieniach oraz w płatach boru bagiennego – stwierdzono 4 stanowiska, zapewne jest szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Sphagnum palustre (ochrona częściowa) – pospolity mech torfowiskowy. Lokalnie rośnie na niewielkich zabagnieniach oraz w płatach boru bagiennego – stwierdzono 4 stanowiska, zapewne jest szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Thuidium tamariscinum (ochrona częściowa) – duży, pospolity gatunek runa leśnego, w terenie badań trzy lokalizacje, jednak zapewne szerzej rozprzestrzeniony. Zasób nieznaczący.

Uloa crispa (ochrona częściowa) – drobny epifit drzew liściastych, w terenie badań rośnie na 13 stanowiskach, na korze buków, dębów, grabów, lip oraz brzoź – miejscami bardzo obficie. W Polsce ma status gatunku narażonego na wyginięcie, dlatego należy uznać go za jeden z cenniejszych składników lokalnej brioflory. Zasób małowalenny.

Podsumowanie

Najcenniejsze składniki miejscowej brioflory to epifity starych, dobrze zachowanych lasów liściastych (*Homalia trichomanoides* i *Neckera complanata*), a także rzadki epiksyliczny wątrobowiec *Nowellia curvifolia*. Gatunki te na badanym terenie występują na licznych stanowiskach, na których rosną z dużą lub bardzo dużą obfitością, co wskazuje na bardzo dobry stan zachowania lasów, a także na ich nieprzerwaną ciągłość. Populacje tych trzech taksonów są lokalnie cennym zasobem przyrodniczym. Dla zachowania populacji tych gatunków nieodzowne jest utrzymanie zwartych starodrzewów, zapewniających odpowiedni leśny fitoklimat, a także pozostawianie w lasach odpowiednich ilości rozkładającego się drewna.

Podobny status na bardzo rzadki w Polsce epifito-epilit *Isothecium myosuroides*, rosnący lokalnie na 2 dużych, silnie ocienionych głazach narzutowych. Nieco mniej cenne są stanowiska szerzej rozprzestrzenionych epifitów: *Uloa crispa*, *Homalothecium sericeum* oraz *Leucodon sciuroides*. Natomiast pozostałe stwierdzone gatunki szczególnej troski to pospolite mchy leśne, borowe i torfowiskowe, szeroko rozprzestrzenione na Pomorzu Gdańskim i w Polsce – dlatego też można uznać ich zasoby za nieznaczące.

Literatura:

Bednarek-Ochyra H., Ochyra R., Szmajda P. 1994a: M. 538. *Isothecium myosuroides* Brid. – w: Ochyra R., Szmajda P. (red.), Atlas of the geographical distribution of spore plants in Poland. Series V. Mosses. Part 9. Kraków – Poznań. W Szafer Institute of Botany and Adam Mickiewicz University: 41–47 ss. + 1 mapa.

Klama H., Górski P. 2018. Red List of Liverworts and Hornworts of Poland (4th edition, 2018). *Cryptogamie, Bryologie* 39(4): 415-441.

Ochyra R., Żarnowiec J., Bednarek-Ochyra H. 2003: Census catalogue of Polish mosses. — W: Mirek Z. (red.), *Biodiversity of Poland* 3: 1–172.

Szweykowski J. 2006: An annotated checklist of Polish Liverworts and Hornworts. — W: Mirek Z. (red.), *Biodiversity of Poland* 4: 1–114.

Żarnowiec J., Stebel A., Ochyra R. 2004: Threatened moss species in the Polish Carpathians in the light of a new Red-list of mosses in Poland – W: Stebel A., Ochyra R. (red.). *Bryological studies in the Western Carpathians*, *Sorus*, Poznań s. 9-28.